

Jahkeplánaevttohus 3

Sirkumpolára eamiálbmogiid oskkoldagat ja Filosofiija ja etihkka

2013

Mearkkašupmi jahkeplánaevttohussii

Jahkeplánaevttohussii ii leat váldon mielde álgooassi (s 5-33) Sirkumpolára eamiálbmogat ja sin oskkoldagat - girjjis.

ML06S ii geažit gostege ahte oahppit galget oahppat sirkumpolára eamiálbmogiid guovlluid ja eallinvugiid birra oahppat. Lean datte oahppogirjái čállán dan birra, go mu mielas dat lea lunddolaš dán oktavuodas. Dán oasi sáhtta čatnat servodatfága Geografija máhttoulbmiliidda:

- forklare sammenhenger mellom naturressurser, næringer, bosetning og levevis
- sammenligne likheter og forskjeller mellom land i Europa og land i andre verdensdeler
- gjøre rede for klima- og vegetasjonssoner i verden og hvordan mennesker gjør seg nytte av dem, og gjøre rede for samiske benevnelser

Dát lea vižžon ođđaseamos (rievdaduvvon) servodatfágaplána máhttoulbmiliin.

OEE-fága vuodđoskuvllas

Gaskamearálaččat 1,5 oahppodiimmu vahkkui

5.-7. ceahkki

Vuodđogalggat

- **Lohkanmáhttu** (viežžat dieđuid, dulkot, reflekteret ja analyseret. Muitalusat ja fágadieđut, kártamáhttu)
- **Čállinmáhttu** (Čálalaččat ovdanbuktit máhtu ja dieđuid oskkuid ja eallinoainnu birra. Geavahit čállima veahkin čielggadit jurdagiid ja vásihusaid. Iešguđet estehtalaš čállinhámiiguin deaivvadit)
- **Rehkenastinmáhttu** (áigerehket, statistihkka, geometralaš hámit)
- **Digitála máhttu** (ovdandivvumiid olis máhttit iešguđet ovdanbuktinprográmmaid geavahit, digitála diehtohivvodaga máhttit atnit, gáldokritihkka, vejolašvuohta oažžut dieđuid áigeovdilis ehtalaš čuolbmagažaldagaid birra)
- **Njálmmálaš máhttu** (hállat/hupmat, čilget, dialoga, muitaleapmi)

Vahk	Fáddá	Fáttá oasis	Bargovuogit	Gáldut/Árvvoštallan	Máhttoulbmilat
34-37	Sámi luondduoskkoldat	Sivdnidanmuitalus Noidošepmi Noaidi Goavddis Luondduipmilat Luonddu bassibáikkit	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Sárgun Govaid árvvoštallan Bargobihtáid čoavdin Luonddus vánddardit	OVTTAS- sirkumpolára eamiálbmogat ja sin oskkoldagat S 58 – 75 Govat Lágádusa neahttasiiduin Máinnas ja muitalusgirjjit Girji: Áigin Lávrá Bassegohpi geassi. Rasmussen. ČállinLágádus. 2010. Árvvoštallanskovi	<ul style="list-style-type: none"> • addit bajilgova sámi luondduosku váldo dievdo- ja nissonipmiliin ja selvehit movt daidda dolle oktavuoda vieruid ja rituálaid bokte • digaštallat muitalusaid luonddu veahkeheddjiid ja gáhttejeddjiid birra ja guovddáš árvogažaldagaid mat leat čadnon olbmo ja luonddu oktavuhtii • ságastallat dovddus bassibáikkiid birra luonddus ja daid mearkkašumi birra sámi árbevierus

				deavdit	
38-41	Sámi luondduoskkoldat Stuorra dáhpáhusat eallimis	Gásttašeapmi ja nammavierut (Šiella, gáibmi) Náittosvierut (soagņu) Jápmi ja hávdádeapmi (sáivu)	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Čállin Govaid árvoštallan Bargobihtáid čoavdin	OVTAS- sirkumpolára eamiálbmogat ja sin oskkoldagat S 76-85 Govat Lágádusa neahttasiidduin Árvoštallanskovi deavdit	<ul style="list-style-type: none"> • addit bajilgova sámi luondduoskku váldo dievdo- ja nissonipmiliin ja selvehit movt daidda dolle oktavuoda vieruid ja rituálaid bokte • digaštallat muitalusaid luonddu veahkeheddjiid ja gáhttejeddjiid birra ja guovddáš árvogažaldagaid mat leat čadnon olbmo ja luonddu oktavuhtii • ságastallat dovddus bassibáikkiid birra luonddus ja daid mearkkašumi birra sámi árbevies
42-45	Sámi Luondduosku ja risttalašvuohta	Rihppaskuvla Luondduosku gielddus Sámit šaddet risttalažžan	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Čállin Govaid árvoštallan Bargobihtáid čoavdin	OVTAS- sirkumpolára eamiálbmogat ja sin oskkoldagat S 86-94 Guovllu girkostohpu Oasálastit čoakkalmasas Filbma: Guovdageainnu stuimmit Girjjit ja dieđut Læstadiusa birra	<ul style="list-style-type: none"> • válddahit sámi luondduoskku ja risttalašvuođa gaskavuoda historjjálaš geahčanguovllus

				Árvvoštallanskovi deavdit	
46-49	Sirkumpolára eamiálbmogiid oskkoldagat	Vuoigŋat luonddus Inua Siellu Noaidi Máskkat ja muorrabáccit Muitalusat	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Čállin Govaid árvvoštallan Bargobihtáid čoavdin	OVTAS- sirkumpolára eamiálbmogat ja sin oskkoldagat S 34-47 Lassi govat Lágádusa neahttasiidduin. Árvvoštallanskovi deavdit	<ul style="list-style-type: none"> • ovdandivvut eará sirkumpolára eamiálbmotoskkuid válđoiešvuođaid • digaštallat mitalusaid luonddu veahkeheddjiid ja gáhttejeddjiid birra ja guovddáš árvogažaldagaid mat leat čadnon olbmo ja luonddu oktavuhtii
1-4	Sirkumpolára eamiálbmogiid oskkoldagat	Riegádeapmi Ovttaseallin Jápmi ja hávdádeapmi Sivdnidanmuitalusat	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Čállin Govaid árvvoštallan Bargobihtáid čoavdin Duddjon Juoigan Filmmat: Min bror Bjørnen. Ofelaš.	OVTAS- sirkumpolára eamiálbmogat ja sin oskkoldagat S 48-57 Lassi govat Lágádusa neahttasiidduin. lešárvvoštallanskovi deavdit	<ul style="list-style-type: none"> • ovdandivvut eará sirkumpolára eamiálbmotoskkuid válđoiešvuođaid
5-8	Filosofiija ja etihkka	Mii lea filosofiija ja etihkka?	Lohkan Guldaleapmi Smiehttan ja jurddašeapmi Árvvoštallan Ákkastallan	OVTAS – Filosofiija ja etihkka s 6-12 Lassi govat Lágádusa neahttasiidduin.	<ul style="list-style-type: none"> • čilget mii lea filosofiija ja etihkka • mitalit Platona ja Aristotelesá birra ja digaštallat muhtimiid sudno jurdagiin

			Ságasteapmi (lea guovddážiis dán oasis) Čállin Govaid árvvoštallan Bargobihtáid čoavdin	Lassi mitalusat mat gávdnojit oahpaheaddjirávvagis s 33-38 Árvvoštallanskovi deavdit	
9-12	Bearaš ja fuolkkit	Bearašhámit Identitehta Buolvvat	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Ákkastallan Čállin Govaid árvvoštallan Bargobihtáid čoavdin Rehkenastin ja áigelinnjái deavdin	OVTAS – Filosofii ja etihka s 13-17 Filosofalaš gažaldagat s 43 ravagirjjis Lassi mitalusat ja máidnasat rávagirjjis s 44-48 Tv ráidu: Boazolihkku. NRK. lešárvvoštallanskovvi	<ul style="list-style-type: none"> ságastallat etihka birra oktavuodain nu go iešguđetlágan bearašhámaidagat, sohkaaliid oktavuoha, iešguđetlágan sohkaaliidentitehta ja buolvaid oktavuodát
13-16	Áigeuovdilis filosofalaš ja ehtalaš gažaldagat	ON, geafi ja rikkis, soahti ja ráfi,	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Ákkastallan Čállin Govaid árvvoštallan Bargobihtáid čoavdin Rehkenastin Digitála barggut:	OVTAS – Filosofii ja etihka s 18- 33 Mitalusat ja máidnasat s 64 rávagirjjis lešárvvoštallanskovvi ON ja Geafi ja rikkis	<ul style="list-style-type: none"> ságastallat áigeuovdilis filosofalaš ja ehtalaš gažaldagaid birra ja digaštallat hástalusaid mat leat čadnon fáttáide geafi ja rikkis, soahti ja ráfi, luondu ja biras, IKT ja servodat ságaskuššat muhtimiid min áiggi sámi servodagaide áigeuovdilis árvogažaldagain

			Neahttasiiddut, Ođđasiid čuovvut		
17- 20	Áigeuovdilis filosofalaš ja ehtalaš gažaldagat	Luondu ja biras, IT ja servodat	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Ákkastallan Čállin Govaid árvvoštallan Bargobihtáid čoavdin Rehkenastin Digitála barggut: Iskat iešguđetlágan IT-reaidduid	OVTTAS – Filosofiija ja etihkka s 35-46 Muitalusat ja máidnasat s 73 rávagirjjis IT-reaiddut Lohkat ja árvvoštallat statistihkaid mat čájehit IT geavahandábiid Norggas. Dat gávdnojit s 77-78 rávagirjjis Iešárvvoštallanskovvi	<ul style="list-style-type: none"> ságastallat áigeuovdilis filosofalaš ja ehtalaš gažaldagaid birra ja digaštallat hástalusaid mat leat čadnon fáttáide geafi ja rikkis, soahti ja ráfi, luondu ja biras, IKT ja servodat ságaskušat muhtimiid min áiggi sámi servodagaide áigeuovdilis árvogažaldagain
21- 24	Máŋggakultuvrralaš servodat	Eanetloguálbmot Unnitloguálbmot Eamiálbmot Čearda Rasisma Antirasisttalaš barggut	Lohkan Guldaleapmi Ságasteapmi Ákkastallan Čállin Govaid árvvoštallan Bargobihtáid čoavdin Sárgut/málet Digitála barggut: Ohcat nehtas dieđuid	OVTTAS – Filosofiija ja etihkka s 47-55 Filosofalaš gažaldagat s 88 rávagirjjis Kárttat/Atlas Iešárvvoštallanskovvi	<ul style="list-style-type: none"> ságastallat čearddalaš, oskkoldatlaš ja eallinoinnolaš unnitloguálbmogiid birra Norggas ja reflekeret máŋggakultuvrralaš servodahkii guoski hástalusaid birra digaštallat rasismma ja movt antirasisttalaš barggut sáhttet eastadit rasismma

